KŘIVOKLÁTSKO II

(aneb Ať žijí duchové!)

sobota 26. května 2018

Odjezd: v 6:30 hod. z parkoviště na nábřeží u zimního stadionu

Trasa autobusu: Pardubice – Lázně Bohdaneč – Chýšť – Praha – Nové Strašecí – Rakovník - Krakovec (vystoupí všechny skupiny, autobus čeká na skupiny II. a III.) – Zvíkovec (vystoupí skupiny II. a III.) – Skryje (autobus čeká na příchod všech skupin) – Zbiroh – Zdice - Beroun – Praha – Chýšť – Lázně Bohdaneč - Pardubice. Celkem (tam i zpět) 400 km.

Odjezd zpět: v 18:00 hod. z centra obce Skryje

Předpokládaný příjezd do Pardubic: mezi 20. a 21. hodinou

Trasy jednotlivých pěších skupin:

I. skupina vystoupí na parkovišti pod hradem Krakovec a prohlédne si hrad [1]. Ve smluvený čas vykročí z rozcestí a půjde celou cestu pouze po **Č**. Nejprve sejde do údolí potoka Javornice (3 km) (Pozor: stýkají se zde 3 červené!). Bude pokračovat po té v přímém směru, příp. doleva údolím potoka pod vrchem Hradiště [2] a přírodní rezervací Dubisko [3] s občasným brozením až do Zvíkovce [4], kde přejde Berounku a občerství se (cca 1 hodina) (+9 km, celkem 12 km). Poté pokračuje po **Č**, může vystoupat při ústí Podmokelského potoka 250 m k vodopádům Na Čůráčkách [5], a stále nad pravým břehem Berounky dojde přes Hradiště a Čilou [6] (+5 km) až do Skryjí [7], kde si případně prohlédne Památník Joachima Barranda a občerství se (+ 4 km, **celkem 21 km**).

II. skupina vystoupí na parkovišti pod hradem Krakovec, prohlédne si hrad [1] a ve smluvený čas přejede se skupinou III. do Zvíkovce [4], kde se může občerstvit. Potom vyrazí jižním směrem po **Z** přes Podmokly [8] (2 km) a dojde k Jankovskému mlýnu (+ 4 km, celkem 6 km). Zde přejde na **M** a pokračuje doleva severním směrem údolím Zbirožského potoka kolem přírodní rezervace Lípa [9] a Podmokelského mlýna (+3 km) ke Skryjským jezírkům [10] (+1,5 km) a odtud do Skryjí [7], kde si případně prohlédne Památník Joachima Barranda a občerství se (+1,5 km, **celkem 12 km**).

III. skupina vystoupí na parkovišti pod hradem Krakovec, prohlédne si hrad [1] a ve smluvený čas přejede se skupinou II. do Zvíkovce [4], kde se může občerstvit. Poté pokračuje východním směrem stále po **Č** (s případnou odbočkou k vodopádům Na Čůráčkách [5]) nad pravým břehem Berounky jako skupina I. přes Hradiště a Čilou [6] (5 km) až do Skryjí [7], kde si případně prohlédne Památník Joachima Barranda a občerství se (+4 km, **celkem 9 km**).

Velmi nedochození účastníci skupin II. a III. si v případě velkého přebytku času (2 hodiny) mohou odskočit po **Č** a **Ž** na hrad Týřov [11] a stejnou cestou zpět (**celkem 5,5 km**). Pozor: není to úplná vycházka (středně náročný terén – výstup na hrad a sestup z hradu).

Převýšení: terén je vrchovinný, členitý, na trase I. skupiny jsou brody přes potok Javornici

V případě nepříznivého počasí bude zvolen přiměřený náhradní program.

Vstupné: Hrad Krakovec – dospělí 70 Kč, zlevněné 50 Kč, rodinné 190 Kč
Památník Skryje – dospělí 30 Kč, zlevněné 20 Kč

Možnosti občerstvení: Krakovec, Zvíkovec, Skryje

Mapa: zelená edice (1:50 000) KČT č. 33 Křivoklátsko a Rakovnicko (nejnovější je vydání z roku 2017)

Cena: 100 Kč dospělí členové a děti nečlenové, děti členové 50 Kč; 200 Kč dospělí nečlenové.

Přihlášky: přijímá Dagmar Ehrenbergerová, e-mail: egova@seznam.cz, mobil 739 569 070. Při odhlášení od 14. dne před termínem akce a při nedostavení se k autobusu zaplatí každý stanovenou cenu v plné výši.

Trasy připravil, výlet vede a příjemné zážitky přeje všem: David Šebesta (776 823 797 Vodafon)

Turisticko-vlastivědný text.

[1] Krakovec – na jižním okraji obce se nachází zřícenina gotického hradu, přestavěného později na renesanční zámek. Zřícenina stojí na široké skalní ostrožně nad soutokem Šípského a Krakovského potoka. Hrad Krakovec byl pravděpodobně založen roku 1381, za rok jeho dokončení se nejčastěji uvádí rok 1383, kdy byla vysvěcena kaple. Jíra z Roztok, křivoklátský purkrabí a oblíbenec krále Václava IV., vedoucí královské huti, si na nízkém skalním ostrohu nechal vystavět sídlo nemající do té doby obdoby a které též v mnoha směrech předběhlo svou dobu. Krakovec byl samotným Jírou nazván Chalúpka. V roce 1410 odkoupil Krakovec Jindřich Lefl z Lažan, který zde v roce 1414 poskytl útočiště Mistru Janu Husovi. Ten zde pokračoval v kazatelské činnosti a zde jej také zastihlo i pozvání na koncil do Kostnice. 11. října 1414 se odtud Hus vydal na svoji osudnou cestu. Od roku 1437 vlastnil hrad husitský hejtman Jan Bleh z Těšnice, v roce 1447 jej na 100 let získali páni z Kolovrat, v roce 1548 Lobkovicové, kteří provedli renesanční úpravy. V roce 1548-1565 tak vznikly nové renesanční štíty, ale třicetiletá válka opět objekt zpustošila. Na konci 17. století se hrad dočkal nové červené keramické střešní krytiny (odtud název Červený hrádek). Stavební úpravy pokračovaly až do roku 1720, kdy byl hrad opět připraven k obývání. V roce 1783 jej však zasáhl blesk a hrad

vyhořel, zůstaly jen obvodové zdi a některé klenby. Tehdejší majitel Václav Karel Hildprant již obnovu nezrealizoval a tak se z hradu stala zřícenina. V roce 1915 pod vedením architekta dr. Karla Kuhna začaly zajišťovací práce rakovnickou pobočkou KČT a tyto práce v různé míře pokračují prakticky doposud. Od roku 1952 je Krakovec ve správě státu (správu zajišťuje Národní památkový ústav) a je přístupný veřejnosti. Od roku 1958 je chráněn jako kulturní památka ČR. Jádrem stavby je dvoupatrový palác uspořádaný v půdorysu do tvaru písmene U. Hrad je jedním z mála příkladů přechodového typu mezi hradem a zámkem a vrcholnou ukázkou architektury královské dvorské stavební huti Václava IV.. Hrad nebyl příliš dobře opevněn, hlavní důraz byl kladen na obytnou funkci. Hrad stál v dobře přístupné poloze, chránila ho jen slabá parkánová hradba, paláce měly velká okna přímo v přízemí a obranná věž byla snížena na úroveň bašty. Suterén paláců byl navíc přístupný přímo z prvního nádvoří aniž by případný útočník musel projít druhou bránou. Pozoruhodné je architektonické řešení kleneb, což řadí Krakovec k nejhodnotnějším gotickým stavbám ve střední Evropě. Součástí hradu byla i kaple Panny Marie a svaté Kateřiny (torzo se nachází ve východním průčelí paláce). Na severní straně paláce je pozůstatek věže se zachovanými krakorci, které nesly obvodovou pavlač. 1 km jižně od hradu se nachází památný dub letní. Na hradě natáčel režisér O. Lipský známý film pro děti s písničkami Z. Svěráka a J. Uhlíře Ať žijí duchové.

[2] Hradiště (446 m) – na vrchu se nacházejí pozůstatky po středověké tvrzi lidově zvané Deliba (vypálená v roce 1425 při tažení husitů na nedaleký hrad Libštejn) – terénní nerovnosti a 2 zarostlé šíjové příkopy vylámané do skály. Z vrcholu je nádherný výhled do údolí Javornice směrem ke hradu Krakovci.

[3] Dubensko – přírodní rezervace (4,83 ha, vyhlášena v roce 1965) – strmé suťové svahy na spilitových skalách na pravém břehu potoka Javornice se skupinami vzácného tisu červeného (stáří exemplářů až 250 let), porost dále tvoří habr, javor klen, příměs jedle, borovice a lípy; v podrostu se vyskytuje chráněný hrachor horský.

[4] Zvíkovec – městys, první zmínka o vsi s tvrzí pochází z roku 1229. Na místě tvrze vyhořelé po roce 1663 byl v roce 1753 postaven Rabenshaupty barokní zámek. Dvoukřídlá stavba s přízemními arkádami, sloužící dnes jako ústav sociální péče, získala nynější klasicistní vzhled při přestavbě počátkem 19. století. Zámecký park je

nepřístupný. Památkově hodnotné náměstí se zděnými i roubenými přízemními domky. Původně gotický kostel Nanebevzetí Panny Marie byl zbarokizován v 18. století. Deskový oltář pochází z počátku 17. století. V roce 1414 zde kázal za svého pobytu na Krakovci Mistr Jan Hus. V letech 1809-46 byl zámek majetkem vlasteneckého historika M. Kaliny z Jäthensteinu (je zde i pohřben), který spolu se zde působícím farářem V. Krolmusem položil základy české archeologie.

[5] Vodopády Na Čůráčkách - leží na Podmokelském potoce 200 metrů před jeho ústím do Berounky. Celkem 3 vodopády vznikly na tvrdých starohorních vyvřelinách, které odolávaly erozi Podmokelského potoka během čtvrtohor, když řeka Berounka vytvářela své hluboké údolí.

[6] Skryje – poprvé připomínány již v roce 1239. V 1. polovině 19. století sem měla vést koněspřežná Buštěhradská dráha, ukončena však byla severněji v polesí Píně. Projektování a vyměřování se účastnil i Joachim Barrande. V okolí obce nalezl množství zkamenělin (zejména trilobitů) a začal se věnovat jejich sběru i odbornému popisu. Díky tomu se staly Skryje světoznámé (připomíná busta Barranda u školy). Původně gotický kostel sv. Michala byl v roce 1712 přestavěn do nynější barokní podoby. U kostela stojí památná lípa malolistá (obvod kmene 360 cm, výška 20 m). Zdejší dochovaný soubor roubené lidové architektury patří na Křivoklátsku k nejcennějším. Dům č.p. 7 na severní straně návsi je ukázkovým příkladem obytného stavení z oblasti povodí Berounky z 2. poloviny 18. století (trojdílná dispozice, kryté zápraží a prostý bedněný štít se sdruženými okénky v průčelí). Kolem návsi stojí další roubené domy, především č.p. 4, 5, 6 a 8. Chalupa č.p. 65 je příkladem pozdně klasicistní obytné stavby z 2. poloviny 19. století. Obec je přezdívaná "Český Betlém" a v roce 2005 byla vyhlášena vesnickou památkovou zónou. V restaurované budově školy byl zpřístupněn Památník Joachima Barranda (bohatá sbírka zkamenělin, zařízená venkovská světnice z 19. století).

[7] Čilá – usedlost č.p. 1 s částečně roubenou obytnou částí a roubenou stodolou krytou doškem, vše pochází z počátku 19. století.

[8] Podmokly – poprvé připomínány již v roce 1045, později (až do roku 1256) náležely břevnovskému klášteru. Ve středověku byly majetkem zemanským, od roku 1747 jsou součástí křivoklátského panství Fürstenberků. Patrový, původně barokní zámek s erbem Michnů z Vacínova je datován rokem 1707. Barokní sochy pochází z 18. století (sv. Jan Nepomucký, Panna Marie a Ukřižování). V roce 1771 byl u obce nalezen poklad zlatých keltských mincí (tzv. duhovek), největší v Čechách. Většina ze 40 kg byla roztavena na ražbu fürstenberských dukátů. Vesnická památková zóna (vyhlášena v roce 1995).

[9] Lípa – přírodní rezervace (24,91 ha, vyhlášena v roce 1990) – zahrnuje původní svahové až suťové lesy v členitém území Křivoklátské vrchoviny se znatelným vlivem reliéfu na vegetaci. Typ lipové javořiny, javorové a zakrslé doubravy, vyskytuje se zde 140 botanických druhů.

[10] Jezírka – přírodní rezervace (59,50 ha, vyhlášena v roce 1995), užíváno též označení Skryjská jezírka. Jedná se o geomorfologicky zajímavé, velmi romantické údolí

Zbirožského potoka. Okolní skalní stěny a prahy tvoří odolné tmavošedé horniny sopečného původu - dacity. V nich vznikly vertikální pukliny, podél těch se začaly rozrušovat a uvolňovat horniny a došlo k proříznutí soutěsky. Ta byla později v nejužším místě zahrazena nanesenými balvany a za takto nanesenou hrází vznikla jezírka. Jezírky protéká Zbirožský potok, který je přítokem Berounky. Horní jezírko leží těsně pod Skryjským vodopádem, zčásti je sevřeno mezi skalami a zčásti je k němu přístup otevřený. Dolní leží o několik metrů níže mezi stromy. Významná paleontologická lokalita (v usazených horninách z období kambria se nacházejí zkameněliny živočichů, zejména trilobitů), pestrá druhová skladba flóry i fauny. Platí přísný zákaz sběru zkamenělin!

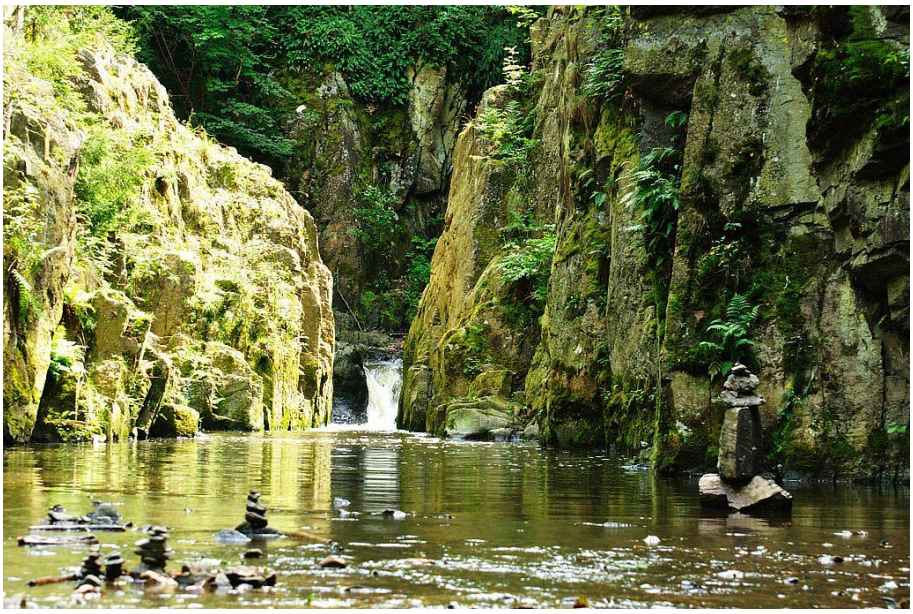

[11] Týřov – národní přírodní rezervace (420,56 ha, vyhlášena v roce 1933) – rozsáhlý komplex lesních porostů kolem údolí Úpořského potoka, doklad kladného působení člověka na krajinu v minulých dobách. Uvnitř NPR se nachází zřícenina hradu nad soutokem Berounky a Úpořského potoka. Vybudován byl v 1. polovině 13. století, v roce 1574 označován již jako pustý. Byl důmyslně opevněným hradem typu francouzského kastelu, dolní část byla opevněna hradbou a flankovacími věžemi, mezi nimi stávala věžovitá brána. Týřov je hrad kastelového typu postavený ve 13. století podle importovaného francouzského vzoru. Hrady kastelového typu mají pravidelný půdorys a hradby jsou osazeny větším počtem věží. V době postavení byl tento typ hradu ve střední Evropě ojedinělý a výjimečný a notně předběhl dobu. V západní Evropě se stavěly běžně, protože hrady byly často obléhány a dobývány, ale u nás neměly obdoby; podobná hradní architektura se začala uplatňovat až v 15. století. Ve vrcholném středověku spočívala obrana hradu v pasivním kladení překážek nepříteli. Hrady kastelového typu jsou naproti tomu schopny aktivní obrany. Z hradu se zachoval zbytek válcové a čtyřhranné věže a pozůstatek brány. V letech 1315-16 byl na Týřově vězněn Jindřich z Lipé.